

REGIONALNA KONFERENCJA EUROPEJSKA FAO

(Salzburg, 26—31. X. 1964 r.)

Geneza Europejskich Konferencji Regionalnych

Do 1960 r. działał w ramach FAO jedynie Europejski Komitet Rolny, który początkowo zajmował się problematyką naukowo-techniczną. W następnym etapie swej działalności Europejski Komitet zaczął interesować się problemami społeczno-ekonomicznymi, jak np. sytuacją drobnych gospodarstw, socjologią wsi z punktu widzenia wpływu industrializacji itp.

W owym czasie zaczęły się ścierać dwie tendencje: grupa państw zachodnich uważała, że Komitet powinien zajmować się problematyką ekonomiczną, gdyż problemy techniczne mają dla Europy niewielkie znaczenie, natomiast Polska uważała, że Europejski Komitet Rolny FAO powinien się koncentrować na problemach technicznych, a wszystkie problemy ekonomiczne należałoby przesunąć do Komitetu Rolnego EKG, w którym zasiadają wszystkie socjalistyczne państwa Europy (w Europejskim Komitecie Rolnym FAO w owym czasie poza Polską była jedynie Jugosławia).

Problem skomplikował się z chwilą wszczęcia przez FAO „Kampanii walki z głodem” i dążeniem Dyrektora Generalnego FAO do uaktywnienia Europy w dziele pomocy krajom rozwijającym się.

W 1960 r. została powołana Europejska Regionalna Konferencja FAO, której zasadniczym celem było zajęcie się rolą Europy w stosunku do trzeciego świata. W zasadzie więc Europejska Regionalna Konferencja FAO miała przejąć szeroko pomyślaną problematykę ekonomiczną, pozostawiając problemy techniczne w kompetencji Europejskiego Komitetu Rolnego FAO.

Warto jest dodać, że koncepcja wzmocnienia roli FAO (poprzez Regionalne Konferencje Europejskie) jako koordynatora różnych form pomocy Europy dla rozwijających się krajów nie dała się zrealizować, gdyż napotkała ona z jednej strony opór państw zachodnich, które nie życzyły sobie interwencji FAO w te sprawy, a z drugiej strony sprzeciw Polski, która uważała, że organem koordynacji takiej pomocy może być Komitet Rolny EKG, a nie FAO, która swym zasięgiem obejmuje część Europy, a więc z natury rzeczy pomija szeroki zakres pomocy udzielanej przez kraje socjalistyczne.

W konsekwencji Regionalne Konferencje Europejskie FAO zajmują się problematyką ogólnie-ekonomiczną, interesującą ściśle rejon europejski, jak i pomocą dla rozwijających się krajów w aspekcie możliwości Europy, a raczej części krajów europejskich należących do FAO.

Na treść IV Regionalnej Konferencji Europejskiej FAO złożyły się następujące problemy:

- I. Kierunki rozwoju rolnictwa europejskiego;
- II. Międzynarodowe obroty artykułami rolnymi krajów Europy i krajów rozwijających się;
- III. Pomoc Europy dla rozwijających się krajów;
- IV. Program pracy FAO w Europie.

Kierunki rozwoju rolnictwa europejskiego

Podstawą dyskusji był dokument opracowany przez FAO pt. Dokąd zmierza rolnictwo europejskie? Należy tu dodać, że dokument ograniczał się do krajów Europy Zachodniej i Północno-Zachodniej.

W dokumencie tym stwierdzono, że w rolnictwie Europy zachodzą następujące zjawiska:

- wyższe tempo wzrostu produkcji rolnej od tempa wzrostu popytu wewnętrznego na środki żywności;
- znaczna intensyfikacja nakładów kapitałowych w rolnictwie przy niewykorzystaniu kapitału przez drobne gospodarstwa;
- niskie średnie dochody w rolnictwie i pozostawanie ich w tyle za dochodami w innych gałęziach gospodarki, co jest związane z istnieniem znacznej liczby drobnych gospodarstw;
- wzrost wydajności pracy związany z mechanizacją; zmniejszanie się nakładów pracy żywej na skutek spadku liczby zatrudnionych w rolnictwie;
- stopniowa industrializacja niektórych działów produkcji rolnej (broilery, jaja), standaryzacja produkcji, związana z integracją pionową i poziomą;
- istnienie dysproporcji między dochodami z gospodarstw rolnych a dochodami w innych gałęziach gospodarki narodowej.

Proponowano szereg posunięć, które by zapewniły zwiększenie wydajności pracy i kapitału w drodze lepszej kombinacji czynników produkcji.

Chodziło tu o przyspieszenie likwidacji drobnych gospodarstw, stworzenie warunków dla produkcji masowej poprzez oparcie struktury agrarnej na wielkich przedsiębiorstwach rolnych (czy to indywidualnych, czy w drodze łączenia mniejszych gospodarstw dla celów wspólnej produkcji, zbytu i skupu). Te przekształcenia wymagają nowych kierunków inwestycji, koncentracji wysiłków nad wyszkoleniem kadr zdolnych do zarządzania nowymi typami gospodarstw, nad rozwojem infrastruktury i usług w rejonach rolniczych.

Charakterystyczne było dość powściągliwe stanowisko kapitalistycznych krajów Europy w stosunku do przekształceń struktury agrarnej. Niektóre kraje (Austria, Szwajcaria, Dania i częściowo Holandia) broniły tradycyjnego rodzinnego gospodarstwa chłopskiego. Inne kraje, uznając w zasadzie konieczność przemian strukturalnych i fakt zanikania drobnych gospodarstw, uważały, że w bliższej przyszłości gospodarstwa typu rodzinnego będą stanowiły podstawę struktury agrarnej przy jednoczesnych postępach specjalizacji i produkcji standardowej, które to postępy można zapewnić w drodze kontraktacji, czy rozwoju spółdzielczości. Kraje socjalistyczne wskazywały na własnym przykładzie, że u podstaw przemian i unowocześnienia produkcji rolnej stoją zawsze przekształcenia strukturalne, które narzuca resztą proces rozwoju sił wytwórczych.

Międzynarodowe obroty artykułami rolnymi krajów Europy i krajów rozwijających się

Jeśli chodzi o międzynarodowe obroty artykułami rolnymi, to istnieje permanentny problem sprzeczności interesów krajów eksporterów i krajów importerów oraz konieczności pogodzenia ochrony rolnictwa w poszczególnych krajach ze zwiększaniem obrotów światowych artykułami rolnymi.

W krajach Europy troska o osiągnięcie „parity of incomes” prowadzi do zwiększania produkcji, ochrony rynku wewnętrznego i rozszerzania zewnętrznych rynków zbytu kosztem krajów rozwijających się.

Zwiększenie eksportu ze strony rozwijających się krajów napotyka na przeszkody ze strony krajów rozwiniętych. Kraje rozwinięte konkurują na rynkach światowych, z krajami rozwijającymi się zwiększając produkcję substytutów, jak kauczuk syntetyczny, włókno sztuczne, czy też produktów, które stanowią główny przedmiot eksportu rozwijających się krajów (cukier, bawełna, oleje, ryż). Kraje rozwinięte konkurują również z krajami rozwijającymi się w dziedzinie przetwórstwa i przerobu surowców wytwarzanych w rozwijających się krajach: w takich wypadkach dopuszcza się wolny lub nisko oclony import surowca, ale chroni się przemysł krajowy przed importem fabrykatów.

Kraje kapitalistyczne Europy uważały, że stały wzrost dochodu narodowego w ich krajach może wyrzucić pozytywny wpływ na popyt. Podobnie pewną poprawę może przynieść dywersyfikacja produkcji w rozwijających się krajach.

Na obecnym etapie wskazane byłoby stopniowe regulowanie problemu w ramach zawierania umów towarowych na poszczególne artykuły. Tutaj rola FAO polegałaby na przygotowywaniu materiałów i inicjowaniu zawierania umów towarowych w zakresie coraz szerszego wachlarza artykułów.

Pomoc Europy dla rozwijających się krajów

Pomoc ze strony Europy dla rozwijających się krajów rozważana była w następujących aspektach:

1. Kampania walki z głodem. Zatwierdzono przedłużenie trwania Kampanii do 1970 r. i coraz szersze wciąganie do akcji organizacji społecznych, ugrupowań charytatywnych, organizacji młodzieżowych. Na obecnym etapie Kampania winna koncentrować się na akcji oświatowo-wychowawczej (włączenie problematyki głodu do programów nauczania, wydawanie podręczników, publikacji itp.), informacyjnej, pogłębianiu współpracy Narodowych Komitetów Walki z Głodem krajów europejskich dla lepszej koordynacji ich pomocy dla rozwijających się krajów i wreszcie zwiększenie wysiłku finansowego w formie dobrowolnych świadczeń na konkretne akcje w rozwijających się krajach.

2. Światowy Program Żywnościowy. Dotychczas zadeklarowane wkłady osiągnęły 92 mln dol., z czego $\frac{1}{3}$ pochodzi z rejonu Europy. Nowością było wprowadzenie zasady, że kraje świadczące na rzecz Programu mogą jednocześnie korzystać z jego pomocy. Do takich krajów w rejonie Europy należą Jugosławia i Turcja, które otrzymały wysoko wartościową pomoc żywnościową na realizację projektów pracochłonnych.

W dyskusji podkreślono, że pomoc z Programu w wypadku klęsk żywiołowych nie powinna wzrastać (obecnie 25% całości pomocy), natomiast więcej uwagi powinno się poświęcić pracochłonnym projektom w takich działach produkcji rolnej, jak dywersyfikacja zasiewów, ochrona roślin, przetwórstwo produktów mlecznych, które są ważne dla rozwoju społeczno-ekonomicznego rozwijających się krajów.

3. Pomoc techniczna. Udział Europy w pomocy technicznej rozwijającym się krajom jest znaczny. Pomoc ta realizowana jest w formie dostarczenia ekspertów (58% ekspertów zatrudnianych przez FAO pochodzi z Europy), szkolenia w krajach europejskich obywateli pochodzących z rozwijających się krajów, prowadzenia kursów szkoleniowych w tych krajach itp.

W czasie dyskusji zwrócono uwagę na konieczność wprowadzenia zmian w tej dziedzinie, a więc na wzmocnienie szkolenia kadr narodowych na miejscu w rozwijających się krajach (a w mniejszym stopniu w Europie), na przygotowanie narodowych kadr pracowników naukowych i wreszcie na lepsze przystosowanie ekspertów do warunków w rozwijających się krajach. Zwrócono uwagę, że eksperci powinni się raczej rekrutować z krajów o średnim poziomie rozwoju gospodarczego i spośród kadr o średnim i praktycznym przygotowaniu, gdyż tacy eksperci będą stosowali metody odpowiedniejsze dla warunków istniejących w krajach Afryki, Azji, czy Ameryki Łacińskiej niż dotychczasowi eksperci wysoko kwalifikowani, z krajów wysoko rozwiniętych.

Program pracy FAO w Europie

W wyniku konferencji ustalono główne kierunki działalności FAO w Europie.

Praca FAO w Europie ma dwojakie cele: z jednej strony chodzi o obsługę krajów rejonu europejskiego, a z drugiej strony o przekazywanie doświadczeń Europy do pozostałych rejonów świata.

Jeśli chodzi o problemy ogólno-ekonomiczne, postanowiono, że FAO powinna skoncentrować się na badaniu problemów, z którymi spotykają się państwa członkowskie przy wdrażaniu modernizacji do gospodarstw, celem osiągnięcia większego stopnia ujednolicenia wszystkich gałęzi gospodarki narodowej w zakresie wydajności pracy i kapitału oraz poziomu dochodów ludności. Ponadto konieczne jest prowadzenie dalszych badań nad poszczególnymi towarami i obrotami światowymi w zakresie tych towarów. Szczególnie poparcie zyskały również studia nad socjologią wsi, młodzieżą wiejską, gospodarstwem domowym, strukturą agrarną, kredytem rolnym i spółdzielczością.

W zakresie technicznym zwrócono uwagę na pogłębienie prac w dziedzinie chorób zwierząt, ochrony i chorób roślin, warzywnictwa, wykorzystania i konserwacji zasobów wodnych, erozji gleby itd.

Z uwagi na stałą tendencję do zwiększania budżetu FAO i dążeniu do pokrywania niektórych akcji z dodatkowych wkładów pieniężnych Konferencja zaleciła, by wszystkie te zadania były finansowane z regularnego budżetu FAO, a nie z dodatkowych wkładów państw-członków.

Wydaje się, że najogólniej rzecz biorąc, na Konferencji w Salzburgu pojawiły się tendencje wyraźnie postępowe w zakresie koncepcji przyszłego rozwoju rolnictwa. Nikt właściwie nie kwestionował konieczności przemian strukturalnych, które narzuca rozwój sił wytwórczych. Po raz pierwszy znalazła zrozumienie teza Polski o konieczności badania nowych — poza tradycyjnymi — form spółdzielczości i kooperacji w rolnictwie. Podobnie zwrócono uwagę na kontraktację: choć oczywiście w warunkach kapitalizmu kontraktacja oznacza wiązanie producenta rolnego z monopolami przemysłowymi, tym niemniej stanowi ona krok naprzód w stosunku do poprzedniego etapu, w którym producenci rolni byli zdani na żywiołowo się kształtujące stosunki z silnym partnerem przemysłowym.

W świetle sytuacji w Salzburgu coraz wyraźniej widać słuszność polityki państw socjalistycznych w stosunku do rolnictwa i dążenia do podniesienia rolnictwa do poziomu przodujących gałęzi gospodarki narodowej.

K. Piotrowska-Hochfeld